

А.Ф. НЕГОДА, начальник управління правового забезпечення
Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України

ІНФОРМУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ З ПРИВОДУ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Одним з основних прав громадян, передбачених ст. 50 Конституції України, є право споживачів на придбання товарів належної якості. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному громадянину гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Споживачі при придбанні й споживанні продукції правомірно вважають її якість найголовнішим чинником. При цьому важливе значення має правове регулювання права споживачів на придбання товарів належної якості й належне інформування їх про якість продукції.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про ветеринарну медицину» безпечність об'єктів ветеринарно-санітарного контролю та нагляду – забезпечення того, що об'єкти ветеринарно-санітарного контролю та нагляду не спричинять шкоди здоров'ю людей і тварин, якщо вони вирощені, виготовлені та/або використані за призначенням. Безпечність забезпечується дотриманням вимог, встановлених цим Законом, іншими ветеринарно-санітарними заходами та/або технічними регламентами.

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» безпечний харчовий продукт – харчовий продукт, який не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням.

Відповідно до ст. 20 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» особам, які займаються діяльністю з виробництва або введення в обіг харчових продуктів, забороняється виробляти та/або вводити в обіг небезпечні, непридатні до споживання або неправильно марковані харчові продукти.

Особи, які займаються виробництвом або введенням в обіг харчових продуктів, також повинні:

– забезпечувати використання у харчових продуктах дозволених інгредієнтів, які використовуються у дозволених межах, є безпечними та належної якості;

– запобігати продажу небезпечних, непридатних до споживання та неправильно маркованих харчових продуктів;

– добровільно вилучати харчові продукти, які вони виробили або вводять в обіг, у разі виявлення факту, що такі харчові продукти небезпечні, непридатні до споживання або неправильно марковані;

– забезпечувати наявність достатньої та надійної інформації щодо поживної цінності, складу, належних умов зберігання, застережень та приготування харчових продуктів.

Важливою є також ст. 38 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів», яка встановлює вимоги до етикетування харчових продуктів. Забороняється обіг харчових продуктів, етикетування яких не відповідає цьому Закону й відповідним технічним регламентам.

Усі харчові продукти, які знаходяться в обігу в Україні, етикетуються державною мовою України й містять у доступній для сприймання споживачем формі інформацію про:

1) назву харчового продукту;

2) назву та повну адресу і телефон виробника, адресу потужностей (об'єкта) виробництва, а для імпортованих харчових продуктів – назву, повну адресу і телефон імпортера;

3) кількість нетто харчового продукту у встановлених одиницях виміру (вага, об'єм або поштучно);

4) склад харчового продукту в порядку переваги складників, у т. ч. харчових до-

бавок та ароматизаторів, що використовувались у його виробництві;

5) калорійність і поживну цінність із вказівкою на кількість білка, вуглеводів і жирів у встановлених одиницях виміру на 100 г харчового продукту;

6) кінцеву дату споживання «Вжити до» або дату виробництва та строк придатності;

7) номер партії виробництва;

8) умови зберігання та використання, якщо харчовий продукт потребує певних умов зберігання та використання для забезпечення його безпечності та якості;

9) застереження щодо споживання харчового продукту певними категоріями населення (дітьми, вагітними жінками, літніми людьми, спортсменами та алергіками), якщо такий продукт може негативно впливати на їх здоров'я при його споживанні;

10) наявність чи відсутність у харчових продуктах генетично модифікованих організмів (ГМО), що відображається на етикетці харчового продукту написом «з ГМО» чи «без ГМО» відповідно.

За порушення вимог цього Закону винні особи несуть цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність, передбачену законом.

Сьогодні дуже гостро стоїть питання про гарантії якості продукції, на які може розраховувати споживач. Товари, які надходять у роздрібну торгівлю, мають забезпечувати потреби споживачів упродовж певного проміжку часу.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів» у разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач у порядку та в строки, встановлені законодавством, має право вимагати:

1) пропорційного зменшення ціни;

2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недолі-

ків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, у порядку та в строки, встановлені законодавством, і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника:

1) розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми;

2) заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про захист прав споживачів» споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього середовища, а також не завдавала шкоди його майну.

У разі відсутності нормативних документів, нормативно-правових актів, що містять обов'язкові вимоги до продукції, використання якої може завдати шкоди життю, здоров'ю споживача, навколишньому середовищу, а також майну споживача, відповідні органи виконавчої влади, які здійснюють державний захист прав споживачів, зобов'язані негайно заборонити випуск і реалізацію такої продукції.

На товари (наслідки робіт), використанні яких понад визначений строк є небезпечним для життя, здоров'я споживача, навколишнього середовища або може заподіяти шкоду майну споживача, встановлюється строк служби (строк придатності). Ці вимоги можуть поширюватись як на виріб у цілому, так і на окремі його частини.

Виробник (виконавець, продавець) повинен попереджати споживача про встановлений строк служби (строк придатності) товару (наслідків роботи) або його частини, обов'язкові умови його використання та можливі наслідки в разі їх невиконання, а також про необхідні дії після закінчення цього строку.

Забороняється змінювати строк служби (строк придатності), який зазначено на етикетці, упаковці або у супровідних документах на товар, а також вводити в обіг товари, строк придатності яких минув.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про захист прав споживачів» споживач має право на одержання необхідної, до-

ступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація має бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги). Інформація про продукцію не вважається рекламою.

Інформація про продукцію повинна містити (ст. 15 Закону):

1) назву товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються;

2) найменування нормативних документів, вимогам яких повинна відповідати вітчизняна продукція;

3) дані про основні властивості продукції, а щодо харчових продуктів – про склад (включаючи перелік використаної у процесі їх виготовлення сировини, в т. ч. харчових добавок), номінальну кількість (масу, об'єм тощо), харчову й енергетичну цінність, умови використання та застереження щодо вживання їх окремими категоріями споживачів, а також іншу інформацію, що поширюється на конкретний продукт;

4) відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин, які встановлені нормативно-правовими актами, та застереження щодо застосування окремої продукції, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами;

5) позначку про наявність або відсутність у складі харчових продуктів генетично модифікованих компонентів;

6) дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції;

6¹) виробник (продавець) у разі виявлення недостовірної інформації про продукцію (якщо вона не шкодить життю, здоров'ю або майну споживача) протягом тижня вилучає цю продукцію з продажу та приводить інформацію про неї до відповідності;

7) дату виготовлення;

8) відомості про умови зберігання;

9) гарантійні зобов'язання виробника (виконавця);

10) правила та умови ефективного і безпечного використання продукції;

11) строк придатності (строк служби) товару (наслідків роботи), відомості про необхідні дії споживача після їх закінчення, а також про можливі наслідки в разі невиконання цих дій;

12) найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача, а також проводить ремонт і технічне обслуговування.

Шкода, завдана внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відшкодовується відповідно до закону (ст. 16 Закону).

Держава гарантує захист передбачених законодавством прав споживачів, який відповідно до ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» здійснюється судом.

При задоволенні вимог споживача суд одночасно вирішує питання щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Споживачі звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав.

Також з метою внесення змін, які стосуються здійснення повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері безпечності харчових продуктів, у т. ч. державного контролю, спрямованих на забезпечення споживачів якісною та безпечною продукцією, Держветфітослужбою України підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо безпечності харчових продуктів» (далі – проект Закону України), розроблений на виконання п. 89.1.1 Національного плану дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12 березня 2013 р. № 128, і зареєстрований у Верховній Раді України від 20 серпня 2013 р. під № 3102.

Проектом Закону України пропонується внесення змін до 13 законодавчих актів України, зокрема Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Господарського кодексу України, законів України «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про дитяче харчування», «Про захист прав споживачів», «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції», «Про ветеринарну медицину». ○